

خلاصه طرح « تبیین و ارائه راهکارهای ارتقاء تأثیرات فرهنگی - اجتماعی شورای صنفی دانشجویان در دانشگاه فردوسی مشهد »

تدوینگر طرح: جناب آقای دکتر میرزایی

امروزه نقش جامعه دانشجویی در مدیریت دانشگاه و حوزه دانشجویی در حال گسترش است. این امر در ایجاد تشکل های مختلف دانشجویی قابل مشاهده است. بدون شک هر قدر این تشکل ها کارشناسی تر ایجاد و توسعه یابند علاوه بر بهبود شرایط جامعه دانشجویی و افزایش عملکرد آموزشی و تحصیلی آنان باعث بهبود مدیریت واحدهای دانشگاهی نیز خواهد شد.

در سال های اخیر، دانشگاه ها تلاش نمودند فضایی مناسب تری برای مشارکت دانشجویان در اداره دانشگاه در حوزه های مختلف فراهم کنند. تشکیل شورای صنفی دانشجویی گامی در این راستاست، ولی مشارکت دانشجویان در اداره دانشگاه امری آسان نخواهد بود و با دشواری هایی روبرو است. این تشکل نوپا دارای کمبته های مختلفی است که قادر است به عنوان بازوی نظارتی و حمایتی عمل نماید. با این وجود این تشکل نیز مانند هر انجمن نوپای دیگری دارای مسایل و مشکلات ویژه خود است که می بایست به بررسی و حل آنها پرداخت. از مهمترین مشکلات این تشکل، مشارکت پایین دانشجویان در تشکیل شورای صنفی و انتخابات مربوط به آن، مقبولیت و عملکرد آن، نحوه تعامل با مدیران دانشگاهی و... می باشد.

تحقیق حاضر درصدد بررسی؛

- عملکرد شورای صنفی دانشجویی دانشگاه فردوسی مشهد

- حوزه های اثرگذاری فرهنگی-اجتماعی

- راهکارهای تقویت شورا

می باشد در همین راستا اهداف جزئی تری چون بررسی؛

۱. تعامل اعضای شورای صنفی کنونی با اعضای شورای صنفی سابق
۲. تعاملات درونی اعضای شورای صنفی کنونی
۳. تعاملات اعضای شورای صنفی با مدیران و مسئولین دانشگاهی
۴. تعاملات شورای صنفی با سایر تشکل های موجود در دانشگاه
۵. اثرات شورای صنفی در محیط دانشگاه
۶. ارتباط مدیران و کارمندان مرتبط با اعضای شورای صنفی
۷. علل مشارکت پایین دانشجویان در انتخابات شورا

مورد مطالعه قرار گرفت.

پژوهش حاضر بر اساس اهداف، از نوع کاربردی بوده و از این حیث محقق درصدد است راهکارهایی عملی در جهت ارتقای موضوع یاد شده ارائه نماید. بر اساس نحوه گردآوری داده ها، روش اجرای تحقیق، شامل روش های کمی از جمله روش پیمایشی و روش های کیفی از جمله مصاحبه بوده است. در این تحقیق از ابزار پرسشنامه برای اندازه گیری متغیرها، جمع آوری داده ها و اطلاعات استفاده شد و در بخش کیفی از مصاحبه های نیمه ساختار یافته استفاده شد. تحقیق حاضر در سال ۱۳۹۷ انجام شد و نوعی مطالعه مقطعی محسوب می شود. تعداد ۲۵۰ پرسشنامه توزیع شد و با کنار گذاشتن پرسشنامه های مخدوش در نهایت ۲۲۹ پرسشنامه تجزیه و تحلیل گردید. در بخش کیفی تحقیق نیز با ۱۲ نفر از

مسئولین دانشگاهی مرتبط با شورای صنفی و همچنین با ۱۰ نفر از دبیران و اعضای شورای صنفی مصاحبه شد. در تعیین تعداد مصاحبه های مورد نیاز، تحقق قاعده اشباع نظری در نمونه گیری هدفمند به عنوان شیوه رایج در نمونه گیری های مطالعات کیفی مد نظر بوده است.

تحلیل یافته ها

در بخش کمی تحقیق اطلاعات مربوط به ۱۳۴ دانشجوی کارشناسی، ۷۰ دانشجوی کارشناسی ارشد و ۱۸ دانشجوی دکتری مورد تحلیل قرار گرفت. نتایج مربوط به این بخش به این صورت بود که؛

میزان موفقیت شورای صنفی در سطح دانشکده ها و دانشگاه پایین و میزان دستیابی شورای صنفی به اهدافش نیز پایین ارزیابی شده است. در مورد متغیرهای تک گویه نتایج نشان می دهد که تنها ۳۴ درصد از دانشجویان در انتخابات شورای صنفی در دو مقطع قبلی شرکت کرده اند. همچنین عدم کارایی شورا به عنوان مهمترین دلیل میزان مشارکت دانشجویان در انتخابات شورای صنفی عنوان شده است. در بخش کیفی کار نیز نتایج متنوعی بدست آمد از جمله اینکه ارتباط اعضای شورای صنفی با مدیران و مسئولین مرتبط آنچنان که شایسته است موثر و کارساز نبوده است.

با اینحال نکات ارزشمند زیادی از راه اندازی و فعالیت شورای صنفی دانشجویی حاصل شده است که موارد زیر خلاصه وار از مصاحبه های تیم تحقیق حاصل شده است:

۱- کاهش هزینه ها در دانشگاه

۲- نظارت بهتر و بیشتر

۳- پوشش بیشتر برای کار دانشجویی (بوئژه دانشجویان از اقشار ضعیف).

۴- مشاوره و کمک در تنظیم برنامه های کلاسی و امتحانات

۵- انتقال سریع تر و مناسب تر خواسته ها و انتظارات دانشجویان به مسئولان.

۶- پاسخگوتر شدن مسئولان

در برخی از مصاحبه ها مدیران دانشگاهی به ذهن خلاق و ایده پرداز و ارائه راهکارهای نو و جدید برای مشکلات از سوی اعضای شورا علیرغم تجربه اندک شان اشاره داشته اند. در صورتیکه مدیران دانشگاهی غالباً بعلت مشغله های زیاد ارتباط زیاد و عمیقی با دانشجویان ممکن است نداشته باشند. و در این موقعیت شورای صنفی همکار خوبی برای مدیران می باشد. همچنین از آنجا که اعضای شورای صنفی برای انجام وظایف خود نیازمند بکارگیری گسترده دانشجویان به عنوان کار دانشجویی و ناظر است این باعث می شود تا خود دانشجویان به نحو بهتری نظارت را انجام دهند برای مثال در حوزه تغذیه دانشجو می داند اگر نظارت به خوبی انجام شود غذای خود و دوستانش با کیفیت تر است در حالیکه استخدام کارمند ناظر ممکنست علاوه بر تحمیل هزینه هنگفت برای دانشگاه باعث شود تا نظارت بدان نحو که شایسته است انجام نگیرد. همچنین استفاده از کار دانشجویی نیز ایده مناسبی است که علاوه بر بهبود نظارت و کیفیت کمکی اندک به برخی از دانشجویان نیازمند است. علاوه بر نکات مثبت ذکر شده برخی مسایل و نکات منفی نیز در مصاحبه ها و بخش کمی تحقیق بدست آمده از آن جمله؛

۱- جبهه بندی دانشجو-استاد

۲- ضعف در اطلاع رسانی شورا

۳- غیر فعال بودن بعضی کمیته های شورا

۴- عدم اطلاع کافی از آیین نامه شورای صنفی

شورای صنفی دانشجویی مانند هر شکل نوپای دیگر با مسائل و مشکلات و محدودیت های خاصی مواجه است از جمله:

۱. ناشناخته بودن این تشکل در بین جامعه دانشجویی

۲. شفاف نبودن آیین نامه شورا چنانکه باعث سردرگمی برخی از اعضای این شورا و یا سوء برداشت و یا اختلاف با مدیران دانشگاهی شده است.

۳. نداشتن تجربه لازم در خصوص نحوه درخواست مطالبات صنفی از مدیران دانشگاهی

۴. ناهماهنگی و تعارض در بخشی از بدنه شورای صنفی

۵. عدم پذیرش و مقبولیت از سوی برخی از مسئولین دانشگاهی

۶. عدم ارتباط و تعامل صحیح با شورای قبلی جهت کسب و انتقال تجربیات و ...

نتایج این تحقیق نشان می دهد علیرغم ارزیابی پایین عملکرد شورای صنفی از سوی دانشجویان در بخش کمی طرح اما در مجموع ایجاد این تشکل و برخی از عملکردهای آن از سوی برخی مسئولین دانشگاهی، اعضای شورای صنفی و بدنه دانشجویی طی مصاحبه ها که به گونه ای عمیق تر به موضوع پرداخته شده است مثبت ارزیابی شده و اعتقاد بر اینست که در مدیریت بهتر حوزه صنفی دانشجویی به دانشگاه کمک های خوبی نموده است.

جهت بهبود و تاثیرگذاری بیشتر شورای براساس نتایج بدست آمده در دو بخش کمی و کیفی تحقیق راهکارهای زیر پیشنهاد می گردد:

۱. تقویت ارتباط بین اعضای شورای صنفی سابق و جدید:

ایجاد شرایط مناسب برای ارتباط بین اعضای سابق شورا با اعضای جدید شورای صنفی به صورت جلساتی مشترک در ارتباط با موضوعات مختلف می تواند به کارایی و عملکرد بهتر شورا منجر شود. جهت تقویت این ارتباط پیشنهاد می گردد در آیین نامه مربوطه اصلاحاتی صورت گیرد چنانکه در هر دوره درصدی از اعضای شورای قبلی در شورای جدید به عنوان عضو و یا عنوان دیگر حضور داشته باشند. به طور مثال ۲۰ درصد از اعضای شورای قبلی در شورای جدید نیز حضور داشته باشند. این امر برای انتقال تجربیات شورای قبل به اعضای شورای جدید و پیگیری طرح های ناتمام شورای قبلی و عدم موازی کاری و تجربه مجدد برخی از امور مفید است. همچنین آرشو نمودن و ضبط و ثبت کردن اقدامات شورای قبلی و موظف کردن آنها به انتقال سیستماتیک کارها و اقدامات انجام شده به شورای جدید بخش دیگری از اصلاحات آیین نامه ای باشد.

۲. جلوگیری از ریزش اعضای شورای صنفی:

یکی از مهمترین موارد و راهکارهایی که می تواند در بهبود عملکرد شورا کارساز باشد جلوگیری از ریزش اعضای انتخاب شده شورای صنفی به هر دلیلی است. در شورای کنونی ریزش اعضا در دانشکده های مختلف دانشگاه به وضوح دیده می شود که این امر تاثیر بالایی در کارایی شورای دانشکده ها گذاشته است. نظارت خارج از شورا بر اعضای دانشکده و ارتباط با دبیران می تواند در حل این مشکل به شورا کمک نماید.

۳. پررنگ نمودن حضور دانشجویان تحصیلات تکمیلی در شورا:

استفاده از دانشجویان تحصیلات تکمیلی می تواند موجب ایجاد ارتباط بهتر بین مسئولین و اعضای شورای صنفی گردد از طرفی تعاملات بهتری بین طرفین صورت خواهد گرفت. وجود دانشجویان تحصیلات مشروعیات شورا را در دانشگاه افزایش خواهد داد و هم مقبولیت آن را در بین دانشجویان و از طرفی دیگر کارایی شورا را نیز بهبود خواهد بخشید. این موضوع در مصاحبه با مدیران خود را نشان می داد.

۴. ارائه گزارش عملکرد از سوی شورای صنفی:

یکی از مشکلات تیم تحقیق نبود گزارش های مربوط به عملکرد شورای صنفی چه در دوره قبل و یا شورای فعلی بود این خود ضعف بزرگی است که می بایست در قالب مواد قانونی در آیین نامه آورده شود و هر شورا دارای آرشو مناسب و مدون برای گزارش دهی و انتقال آن به

شورای بعدی باشد. وجود برنامه های مدون و پیگیری آنها علاوه بر نظم دهی به کار شورا امکان رصد اقدامات و فعالیت های آنها را هر زمان مشخص می کند.

۵. توجیه مدیران و مسئولین رده میانی:

یکی از مشکلاتی که پیش روی اعضای شورای صنفی است؛ مخالفت و جبهه گیری بعضی از مسئولین دانشگاه فردوسی در خصوص وظایف شورای صنفی است. از آنجایی که برای عده ای از مسئولین نظارت بر فعالیتشان خوشایند نیست و یا در مواردی دخالت در وظایفشان تلقی می کنند لذا حضور شورای صنفی را در دانشگاه نه تنها لازم نمی دانند بلکه وجود آن را مضر نیز عنوان می کنند. در این خصوص توجیه مسئولین مرتبط ضروری است از طرفی همانطور که عنوان شد استفاده از دانشجویان با تجربه و تحصیلات تکمیلی این مشکل را نیز تا حد زیادی رفع خواهد نمود. انتخاب مدیرانی مشارکت گرا و مشارکت جو و علاقمند کارهای تیمی از سوی مدیریت ارشد دانشگاه گامی دیگر در این راستاست.

۶. توجیه اعضای شورای صنفی در خصوص وظایف، فعالیت ها و نحوه تعاملاتشان:

علاوه بر اینکه برخی از مدیران و مسئولین دانشگاهی در ارتباط با شورای صنفی می بایست توجیه شوند، اعضای شورای صنفی از این امر مستثنی نیستند. لذا باید با برگزاری کلاس های مختلف و بازخوانی آیین نامه شورای صنفی (که مطابق داده ها اکثریت اعضای شورا آشنایی کاملی با آن نداشتند) از دخالت ها و اصرارهای بی مورد اعضای شورا که منجر به تخریب ارتباطات دو طرفه می شود جلوگیری شود. در این جلسات می توان با آشنا ساختن اعضای شورا در حیطه های کاری مورد نظر بسیاری از مشکلات آتی را مانع شد.

۷. جلوگیری از ظهور جناح بندی های سیاسی در شورای صنفی:

با وجود اینکه هیچ از مصاحبه شوندگان به طور صریح عنوان نکردند که در شورای صنفی بحث جناح بندی های سیاسی وجود دارد اما با توجه به ریزش اعضای شورا و نوع جناح بندی های افراد انصراف داده می توان به این نتیجه رسید که جناح بندی های سیاسی نیز در شورای صنفی که رسالت مهم آن به دور بودن از بحث های سیاسی است تاثیر به سزایی گذاشته و شورا را به سمت یک جناح مشخص سوق داده است. اما فارغ از این امر باید عنوان داشت که شورایی به دور از جناح بندی های سیاسی بسیار می تواند موثرتر باشد. لذا باید با نظارت لیست های ارائه شده در انتخابات، از سیاسی شدن انتخابات جلوگیری نمود.

۸. اطلاع رسانی قوی و تبلیغات در زمان انتخابات:

یکی از مهمترین موارد در بحث شورای صنفی، مشارکت پایین دانشجویان در همکاریها و همچنین انتخابات است که می توان از طریق اطلاع رسانی قوی و تبلیغات در هنگام انتخابات مشارکت دانشجویان را افزایش داد. در این مسیر کمک مسئولین دانشکده ها نیز کارساز خواهد بود. احيانا حضور بیشتر دانشجویان تحصیلات تکمیلی نیز در بحث انتخابات و رویه انتخابات در ایجاد شور و اشتیاق در سایر دانشجویان موثر خواهد بود.

۹. افزایش آگاهی دانشجویان نسبت به زمان انتخابات و وظایف شورا:

مطابق آنچه از داده های مربوط به دانشجویان بدست آمده آنها از مهمترین علل مشارکت پایین را عدم کارایی شورا، عدم اطلاع از زمان رای گیری و نا آشنایی به وظایف شورا عنوان نموده اند. با توجه به این مطالب برای افزایش مشارکت دانشجویان و در نتیجه افزایش مشروعیت شورا باید در زمان انتخابات و حتی قبل و بعد از آن دانشجویان را نسبت به فعالیت های انجام شده شورا مطلع ساخت؛ همچنین باید زمان بیشتری برای رای گیری اختصاص داد و اطلاع رسانی قوی جهت آگاهی از زمان انتخابات صورت پذیرد در نهایت نیز باید دانشجویان را نسبت به وظایف شورا آگاه ساخت و آنان را متوجه ساخت که شورای صنفی، شورایی است در جهت تحقق نظرات دانشجویان و به دنبال ایجاد شرایطی بهتر برای دانشجویان می باشد.

۱۰. ایجاد ارتباطات قوی بین شوراهای صنفی دانشگاه های مختلف کشور:

این موضوع می تواند باعث هم افزایی، استفاده از تجربیات یکدیگر و قدرت بیشتر این تشکل در پیگیری مطالبات دانشجویی در سطح دانشگاهها و وزارت خانه ذی ربط باشد. از مصاحبه ها اینگونه بر می آید که این ارتباطات چندان مطلوب نیست. و هنوز شوراها به اهمیت و قدرت تاثیر گذاری خود چندان واقف نیستند.

۱۱. تقدیر سالیانه از شورای های موفق تر در سطح دانشگاه.

انجام اصلاحات آیین نامه ای:

نوپا بودن این تشکل بسیاری از ضعف ها و مسایلی موجود را اجتناب ناپذیر ساخته که ضروری است همزمان با بلوغ بیشتر این تشکل، این نارسایی ها تا حد ممکن برطرف گردد. یکی از این مسایل موضوع آیین نامه این تشکل است. در خلال مصاحبه ها با مدیران این نکته به روشنی مشخص بود که بسیاری از ناهمزمانی ها، سوء تفسیرها و اختلال در نقش ها و وظایف ناشی از ناروشن بودن و کامل نبودن آیین نامه این تشکل است.

۱. رعایت این قاعده که در هر دوره از انتخابات تنها ۷۰ تا ۸۰ درصد از اعضا جدید باشند و ما بقی از شورای قبل به شورای جدید جهت انتقال تجربیات اضافه شوند.

۲. در حوزه فعالیت های سیاسی شورا آیین نامه صراحت لازم را ندارد لذا باعث سوء تفاهم برخی از اعضای شورا و مدیران می شود.

۳. وظایف شورا در بخش آموزش نیاز به صراحت بیشتری دارد.

۴. در آیین نامه به طور صریح جایگاه شورا در ساختار سازمانی دانشگاه مشخص گردد.

۵. ضرورت همکاری همه رده های مدیریتی دانشگاه با این تشکل مورد تاکید قرار گیرد و به مدیران نیز انتقال داده شود.

۶. به نظر می رسد تمرکز آیین نامه بیشتر بر دانشجویان دوره کارشناسی است. در حالیکه اختصاص سهمی از اعضای شورا به دانشجویان تحصیلات تکمیلی کمک بهتری به شورا جهت رسیدن به اهداف اش خواهد بود.

۷. گنجانیدن ماده ای در آیین نامه جهت ارتباطات بیشتر شوراهای صنفی مختلف دانشگاهی.

۸. زمان کوتاه دوره عضویت اجازه پیگیری بسیاری از امور و اهداف را از شوراها سلب می کند. لذا پیشنهاد می شود زمان بیشتری برای تصدی اعضا در شورای صنفی اختصاص داده شود.

۹. ملزم نمودن شورا به داشتن برنامه مشخص شده سالیانه، آرشو عملکرد و ارایه گزارش عملکرد به دانشجویان دانشگاه می تواند در تاثیرگذاری این تشکل بسیار مفید باشد.

۱۰. افزایش انگیزه هم برای اعضای شوراها و هم برای مشارکت دانشجویان می تواند کارساز باشد. پیشنهاد می گردد مبلغی از محل صرفه جویی ناشی از نظارت های دانشجویی به این تشکل برای معرفی خود، تقدیر از فعالان این تشکل و مواردی از این دست هزینه گردد.